

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Plaja Unirii No. 3.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

Abonament:
Exemplarul 5 Lei
Pe un an 200 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 3725—1931.

Concurs la parohia Hotoan.

Pentru complenirea parohiei *Hotoan* (protopopiatul Ierului), care, prin numirea M. On. *Gheorghe Bonea* la parohia *Vad*, a devenit vacantă, prin aceasta publicăm concurs cu termenul de 15 *Noembrie crt.*

Oficiul parohial Săcueni.

No. 31—1931.

Concurs pentru postul de cantor din Săcueni.

Pentru postul de cantor la biserica gr. cat. din Săcueni se publică concurs cu termenul de 8 *Noembrie c.*

Emolumentele: casă în natură și luminat, folosința alor 8 jug. arător, pășunat de cl. I. și ștolele îndătinate. — Ar fi preferați învățătorii pensionași, mai ales, dacă ar conduce și instrua corul vocal, pentru care ar fi retribuit separat.

Săcueni, la 21 Septembrie 1931.

Oficiul parohial Cehal.

No. 141—1931.

Concurs la postul de cantor din Orbou.

Devenind vacant postul de cantor, curatoratul bisericesc rom. unit din Orbou escrie concurs pentru postul de cantor bisericesc. — Pot concura numai cantori români uniți, cari au diplomă, ton bun și purtare morală exemplară.

Leafa cantorală: Locuință n'are. Uzufuctul alor 8 jug. cad. pământ cantoral, pentru care va plăti darea către Stat, comună și județ, stolele îndătinate.

Termenul concursului să fixeze pe ziua de 8 *Nov. 1931.*

Petițiile se vor înainta *curatorului bisericesc* și vor fi însoțite de următoarele documente: extras de hotez, diplomă de cantor, certificat de serviciu și de moralitate.

PARTEA NEOFICIALĂ

Congresul general al A.G.R.U.-lui la Oradea.

Vineri în 8 *Oct.* au sosit la Oradea delegații *Comitetului Central al Agrului din Cluj*: d-nii *Dr. Alexandru Borza* profesor universitar, vice-președintele și *Dr. Aug. Popa*, prof. de teologie în Blaj, secretarul general al *Comitetului Central*, pentru a lua contact cu conducătorii *Agrului din Oradea* și cu *Exc. Sa Episcopul diecezan* în vederea organizării *Congresului General anual al AGRU-lui.*

Intr'o corșfătuire prezidată de *Exc. Sa episcopul Dr. Valeriu Tr. Frenșiu*, la care, afară de cei doi delegați ai *Comitetului Central*, au luat parte: președintele și secretarul general ai *Comitetului Diecezan Oradea* (*Dr. Dem. Chiș și prof. Teodor Florea*), președinții celor două organizații locale dela parohia catedralei și a *O.-Olosigului*, (*Dr. Gelu Egri și Dr. Savu Marla*), parohii locali (*Emil Bran și Gheorghe Maior*) precum și d-nii *prof. Francisc Hubic și P. Dr. Tăutu*, s'a decis acum definitiv, că *congresul general al Agrului în acest an 1931 se va ținea în Oradea-Mare*, în zilele de 21-22 *Noembrie*. Programul *Congresului* încă a fost fixat în liniile lui generale (este cel fixat în apelul *Comitetului diecezan* publicat în acest număr).

Acest fapt al fixării *congresului general al Agrului* în centrul diecezei noastre trebuie să ne umple pe toți fiii acestei dieceze, preoți și mireni, de o sinceră bucurie: vom vedea adunându-se la noi tot ce biserica noastră unită cu Roma are mai select și mai bun, vom avea prilejul să vedem și să ascultăm pe cei mai aleși conferențieri și predicatori ai bisericii noastre, vom avea plăcerea și onoarea să-i găzduim în casele noastre, — deoarece *congresul general al Agrului* este totdeauna rarul prilej când s'adună împreună toate forțele vii și conștiente ale bisericii noastre.

Noi *Orădanii* va trebui să răspundem cu toată inima la așteptările ce se leagă de noi în urma acestei hotărâri fericite: va trebui să facem ca serbările *congresului* să fie aievea la înălțime din toate

punctele de vedere: atât din cel al grandoarei și al fastului, cât și al comodității, așa că toți participanții la el să se depărteze cu sufletul plin de cele mai înalte și mai plăcute simțiri, cum trebuie să se întâmple cu prilejul unor așa bogate și înălțătoare serbări. Dela Comitetul Diecezan al Agrului nostru așteptăm să organizeze serbările la perfecție și să se achite de misiunea ce o are cu laudă, spre îndestularea și mulțumirea tuturor. Sperăm și credem! Iar oaspeților cari vor veni depe acum le anticipăm toată dragostea și ospitalitatea noastră.

„Vestitorul“

Dela Comitetul Diecezan al AGRU-lui Oradea.

Apel

către toate organizațiile locale ale A.G.R.U.-lui din dieceza Orăzii, către toți Preaonorații protopopi și preoți, către toți intelectualii și credincioșii mireni ai Diecezei și în special către cei din orașul de reședință Oradea.

Preaiubiți frați, preoți și mireni greco-catolici! Comitetul Central din Cluj al falnicei noastre Asociații Generale a Românilor Uniți — A.G.R.U. din România, a fixat definitiv, ca Congresul său general anul acesta 1931 să-l țină în centrul diecezei noastre: *Oradea-Mare*. Când cu bucurie V'aducem aceasta la cunoștință, Comitetul Diecezan face apel la voi toți, preoți și mireni, ca să binevoiți a Vă da cu toții concursul, fiecare după a sa datorie și a sa putere, ca aceste serbări ale Congresului general anual al Agrului să reușească deplin și să ne facem datoria față de frații noștri din celelalte dieceze cari vor veni la noi și să ne arătăm vrednici de onoarea cu care ne-au împărtășit. De-aceia Comitetul Diecezan își ia libertatea a indica ce așteaptă dela fiecare în parte și dela toți împreună dela cei către care se îndreaptă acest apel.

1. Prea Onorații protopopi suni rugați a stăruii încă odată și pentru ultima oră, ca, în parohiile lor, unde nu s'ar fi înființat încă filiale de-ale Agrului, să se înființeze numai decăt.

2. On. preoți să binevoiască a înființa măcar acum, în ultimul moment, organizația Agrului în parohia lor și despre înființare să avizeze numaidecăt Comitetul Diecezan, indicând și numărul membrilor înscrși și calitatea lor.

3. Cucernicii preoți și președinții organizațiilor deja existente sunt rugați ca, îndată după primirea acestui apel, să înainteze, de urgență, o dare de seamă asupra activității organizației locale de sub conducerea lor, indicând numărul membrilor, specificați pe categorii și situația materială a organizației.

4. Credincioșii greco-catolici din ambele parohii din Oradea (a catedralei și a seminarului) să binevoiască a primi oaspeți în familia lor din cei veniți la congres, câți și pe cine vor voi și această voință a lor rugăm cu stăruință să binevoiască a-o anunța la Oficiul lor parohial (str. Episcop Radu 6, str. Dimitrie Cantemir 4) *cel mult până la 1 Noembrie a. c.*

5. Insfârșit, rugăm pe toți credincioșii noștri de pe întreg teritoriul Diecezei, să ia parte cu toții, câți numai pot, la aceste frumoase și înălțătoare serbări,

la cari prin prezentul apel îi și invităm pe toți, preoți și mireni, intelectuali ori țărani, cu toată onoarea. Să nu fie comună, filie ori parohie, din care să nu fie cel puțin câte 2—3 delegați prezenți la acest minunat congres, iar credincioșii din Oradea, cu mic cu mare, să fie de față la aceste înălțătoare serbări, ca să ne mărturisim credința, să mărturisim pe Hristos-Rege, pe care-l vom purta în procesiune solemnă pentruca să ne binecuvinteze Țara, frații și familiile noastre, să binecuvinteze omenirea, să-i deie pacea ce atâta o dorește, de care are așa mare nevoie și pe care mai marii lumii acesteia nu i-o pot da, fiindcă au lăpădat pe Dumnezeu, pe Hristos, izvorul a toată pacea și a toată mângâierea.

Veniți, fraților, și ascultați frumoasele învățături: predici și conferințe. Adăpați-vă sufletul la izvorul învățăturii măntuitoare. Vor fi de față toți episcopii catolici din România. Va fi de față tot ce biserica noastră română unită are mai ales și mai prețios. Veniți cu toții, nimeni să nu lipsească!

Iată și programul general al serbărilor Congresului:

Sâmbătă în 21 Noembrie (sărbătoarea intrării în biserică): *Orele 9 dim.* Liturghie pontificală în catedrală cu predică și cuminecări. — *Orele 11:* Ședința de deschidere a Congresului în sala Cercului Catolic (str. Prințul Carol 5).

Ora 1: Masă comună.

Orele 4 d. m.: Ședință publică în Cercul Catolic.

Orele 6 seara: Paraclis solemn cu predică și procesiune euharistică prin piața Unirii.

Duminecă 22 Nov.

Orele 8¹/₂: Liturghie pontificală solemnă în catedrală, slujită de Presfințitii episcopi prezenți la Congres, cu predică și cuminecări.

Orele 8¹/₂: Liturghie pontificală în biserică seminarului pentru școlari, va sluji și va predică un l. P. S. Episcop.

Orele 11¹/₂: Ședința festivă a Congregațiilor tinerimii în sala Cercului Catolic.

Ora 1: Masă comună.

Orele 4: Ședința festivă a Agrului în Cercul catolic — *Orele 6:* Te Deum solemn în catedrală cu binecuvântare euharistică. — *Orele 9 seara:* Festival artistic în teatrul orășănesc.

Dat în Oradea, la 18 Oct. 1931.

Dr. Iacob Radu,

asistent eclesial diecezan.

Dr. Demetriu Kiss,

președintele diecezan al Agrului.

Prof. Teodor Florea,

secretar general diecezan.

A apărut :

Compendiu de teologie morală

vol. I. Principiile moralei creștine,

de Păr. Dr. ALOISIE L. TĂUTU,

profesor de teologie.

Volum octav, pe hârtie velină, 320 pagini. Costul porto

franc : Lei 200.

Un manual clar, și conciz de mare nevoie pentru toți păstorii sufletești. Chiar și mireni mai culți pot să se introducă prin el în concepția morală a creștinismului. Necuprinzând nimic ofenzator, cu puține omiteri, poate fi folosit chiar și de păstorii sufletești ortodocși. S'a tipărit în puține exemplare. — Se află la Seminarul teologic — Oradea — **Societatea Sf. Ioan Gură de Aur.**

Ne despărțim . . .

Problema Paștilor în 1931.

Hotărîrea Sfântului Sinod al bisericii autocefale române de-a sărbători Paștile în anul 1932 la 1 Mai a avut darul de-a produce consternare în mulți credincioși de-ai bisericii române unite cu Roma. Credincioșii mai cu carte ai acestei biserici văd în hotărîrea Sfântului Sinod o adevărată sfidare și provocare adresată lor. Se știe că pân'acum biserica română unită, de dragul păcii și pentruca să nu se sape prăspatie de netrecut între fiii acelui neam, s'a acomodat în multe lucruri și astfel și în ținerea Paștilor. Biserica română unită a mers pînă acolo cu spiritul ei conciliant și înțelegător, că nici în cărțile ei bisericești (în Mineu de ex.) și nici în Crezul ei n'a introdus, cu o imensă pierdere sufletească pentru credincioșii ei și cu un însemnat detriment al spiritului genuin catolic ce trebuia să-l întărească în sufletele credincioșilor ei, formulele pur catolice (Filioque de ex.), — numai pentru ca să nu se ridice bariere de netrecut între fiii acelui neam. — Biserica ortodoxă română însă s'a arătat totdeauna neînțelegătoare a acestui spirit conciliant al bisericii noastre și printr'o exploatare trufașă a anahronice fraze din Constituție că este »religia dominantă« în Stat, a sfidat tot mereu răbdarea smerită a bisericii noastre. Astfel când în 1926 Inaltul nostru Cor episcopesc cerea Sfântului Sinod să se lase călăuzit în fixarea datei Paștelui de considerații mai raționale și mai canonice, Sf. Sinod nici nu a învrednicit de răspuns pe cea mai înaltă autoritate din țară a bisericii noastre. Biserica noastră însă s'a acomodat și atunci, sperând că înaltele obraze, cari compun cinstitul Sinod, vor reveni la sentimente mai meritate față de îndelunga și pașnica noastră răbdare. Nimic din toate acestea.

Anul acesta sfidarea cu care ne tretează Sf. Sinod, pe noi, cari n'avem nici o legătură duhovnicească cu el și de ale cărui hotărîri n'ar trebui să fim seamă nicidecât, nici chiar în materie de sărbători, și-a ajuns culmea. Impotriva oricărei logice, împotriva hotărîrei definitive și valabile pentru toate timpurile a sfântului sinod ecumenic I dela Nicea (325) și a obiceiului vechiu creștinesc, conform căroră nu-i iertat a celebra Paștile înainte de 22 Martie și *nici după 25 Aprilie*, împotriva oricărei reguli tipiconale și de Păscălie, împotriva demnității sale de organ suprem și independent al unei biserici naționale și autocefale, Sf. Sinod a hotărît ca Paștile în anul 1932 să le serbeze cu celelalte popoare ortodoxe ale Orientului *cari n'au introdus* calendarul îndreptat, producând astfel o nemaipomenită anomalie și disordine, nedeamnă de o biserică ce se respectă, și anume: că *urmează de-acuma două călindare*: pentru sărbătorile fixe, pe cel îndreptat, pentru cele mobile (Paștile etc.) pe cel vechiu, neîndreptat. Pentruce ? Comunicatul Sf.-lui

Sinod în chestie e destul de elocvent: pentrucă așa a dispus patriarhul din Constantinopol. Cum? Noi știam biserica română ortodoxă autocefală și independentă, care nu se supune injoncțiunilor absurde din punct de vedere canonic și liturgic ale unui patriarh egal în rang cu al ei. Ori pentru ca să serbeze toți ortodocșii din lume deodată și astfel să se evidențieze mai bine comunicarea universală între ei? Dar atunci cu Crăciunul, Boboteaza și celelalte sărbători cum stăm? Acolo nu trebuie să se observe comunicarea universală? Ori Sfântului Sinod și Bisericii ortodoxe române îi sunt mai aproape sufletește creștinii ortodocși din Siria, Palestina și Eghiptet, decât frații de un sânge, de-acasă, și popoarele creștine conveșuitoare din țară? Ori cum, biserica ortodoxă română este într'o postură curioasă: ca Grecul în două luntri: acasă, de dragul Guvernul Țării, urmează călindarul îndreptat, iar în afară, de dragul popoarelor disparente din Orient, urmează călindarul vechiu. Nu înțelegem aceasta manevră sacră și politică înaltă. Noi credem că e o manevră îndreptată contra bisericii catolice: Cu oricine numai cu catolicii nu!

În orice caz noi nu ne mai putem lăsa purtați de nas, ca ursul lui Breazu, de Sf. Sinod, cu care noi n'avem nici în clin nici în mănec. De aceea socotim c'a sosit momentul, să ne reluăm libertatea de acțiune. Nu-l mai putem urmă pe Sf. Sinod pe toate căile anticanonice și antiliturgice. Dacă ei calcă în picioare hotărîrea unui sfânt sinod ecumenic care spune apriat că Paștile nu-i voie să se țină mai îngrabă de 22 Martie și *nici mai târziu de 25 Aprilie*, noi nu o putem călca. Și de dragul cui? De al patriarhului dela Constantinopol. Ei s'o facă de le convine. Noi să intrăm în legalitate. Altă ieșire n'avem: *ori să revenim pe de-a întregul la vechiul Calendar și la vechea păscălie, ori să adoptăm pe de-a întregul noul calendar cu păscălie cu tot*. Tertium non datur. În biserică și în religie nu ne putem juca de-a . . . Paștile.

Verax.

Noua enciclică a Sf.-lui Părinte.

— Despre ajutorarea șomerilor și a săracilor. —

În noua sa enciclică, numită „*Nova impendet*“, lansată în 2 Oct. a.c. (vezi *Osserv. Rom.* din 4 Oct. No. 231) sf. Părinte al Romei s'a dovedit înc'odată ceea ce de fapt este: *părintele universal al tuturor celor ce sufer*. Cu o gingăsie de părinte, neînțeleasă de oamenii scufundați în materie, sf. Părinte *Pius XI* face un serios și insistent apel către toți episcopii și credincioșii catolici din lume, să-și deschidă inima față de mizeriile nemaipomenite în care sufăr oamenii depretutindenea.

Cu un ochiu de observator obiectiv, din turnul de veghe al urmașilor lui sf. Petru, sf. Părinte al Romei

semnalează cauzele nemaipomenitei crize economice și financiare de azi: necreștineasca emulare dintre poame, sumele fabuloase sustrate și delapidate din tezaurul public și nebuna înarmare care consumă sume fantastice. Conștient de datoria sa de suprem părinte al tuturor oamenilor și cu inima sângerândă de durere, sf. Părinte renoiește apelul înaintașului său Benedict XV către mai marii lumii acesteia, să intre la sentimente mai bune și să nu ducă omenirea la dezastru și nefericire. — Invită pe toți episcopii ca prin mijloacele ce le stau la dispoziție: puterea cuvântului, presa etc. să se nizuiască a aduce și a trezi pe oamenii cuprinși de furia vremurilor moderne la sentimente mai bune, mai raționale.

Și pân'atunci însă cere episcopilor catolici să se pună în fruntea mișcărilor îndreptate pentru asanarea mizeriilor și a lipsurilor de cari suferă muncitorii rămași fără de lucru, să aibă o deosebită grijă ca mai ales copiii, loviți crud de mizeria zilelor noastre, să nu piară de foame; iar credincioșilor catolici le aduce aminte de cuvintele lui Isus, carele a zis, că mila dată săracilor o socotește ca dată lui; de aceea să nu facă numai ce e poruncit, ci să se ridice până la acte eroice în ajutorarea confrăților lipsiți de hrană și îmbrăcăminte.

Sperăm, că aceste înalte și binevenite îndemnuri vor străbate și la inimile noastre și vom porni acțiunea de ajutorare a săracilor și a șomerilor — bineînțeles acelor de omenie și aieva lipsiți — organizându-o chiar pe parohii. Fiecare parohie să grijească ca nimeni din ai ei să nu sufere lipsă și mizerie. Organizată acțiunea de ajutorare pe parohii, e organizată pe Dieceză. Și, provăzuși odată ai noștri, cu ce ne prisosește vom putea să ne aducem aminte și de alții. Dar de făcut trebuie să facem ceva. Cuvântul papii ne cheamă, ne obligă chiar.

P. T.

Binecuvântarea capelei din Arded.

Duminică în 4. Oct. crt. s'a săvârșit binecuvântarea capelei rom. unite din par. Arded. Actul binezicerii s'a efectuat prin Magnificenta Sa Ales. Ghera, vicar for. și protopop distr. în calitate de delegat al I. P. S. S. Episcopului Dr. Valeriu Traian Frențiu, asistat de 10 preoți din jur.

La sfințire, pe lângă credincioși localnici: intelectuali și plugari, s'a adunat mult popor din satele vecine și un număr important de minoritari din loc. Sfințirea apei și Sf. Liturghie celebrată de 10 preoți, aci în comuna aceasta streină de limba și legea noastră, era ceva neobișnuit, iar acompaniamentul fanfarei Mădărășanilor, dat pe neașteptate, a făcut ca sufletele tuturor se tresară de o sfântă însuflețire.

După S. Liturghie Magnif. Sa a primit salutul reprezentanților celorlalte culte din comună; apoi curatoratul gr. cat. a dat un prânz (banchet) bogat la hotelul „Coroana”.

luând parte peste 40 persoane, unde s'au rostit mai multe toaste bine chibzuite.

Rvs. Domn vicar for. a toastat pentru Prafericitul Părinte, iar parochul local M. On. Cornel Darabanth pentru M. Sa Regelele și pentru sănătatea Exs. Sale Episcopului Dr. Valeriu Tr. Frențiu, care, prin înființarea parohiei din Arded, a făcut să roueze mângăerile harului ceresc și asupra bieților Români din Arded.

Seara s'a aranjat petrecere pentru intelectuali și țărani, în favorul bisericii.

Dacă conziderăm trecutul jalnic a Românilor din Arded, putem afirma, că solemnitatea din 4. Oct. c. nu este numai o serbare religioasă a credincioșilor din Arded, ci totodată și o serbătoare culturală a Românilor din jur.

Comuna Arded este o puternică comună minoritară (șvăbească) și centru de plasă. Români s'au pricopsit aici de prin comunele și satele învecinate înainte cu vr'o 50—60 ani, ca servitori la moșia vastă a contelui L. Károlyi, unde în schimbul pâinei câștigate, bieții Români plăteau scump cu limba, nu arare ori cu credința și cu obiceiurile strămoșești. Instreinați astfel, decenii întregi, de cultura atât românească, cât și cea religioasă: fără biserică și preot, — erau condamnați să fie absorbiți și striviți total.

Abia după sfârșitul războiului mondial licăresc și pentru aceștia zorii unui viitor mai fericit. După preluarea imperiului Român, în comun a Arded, ca centru de plasă în diferitele slujbe de Stat se stabilesc mai mulți Români de bine, cari deschid o puternică acțiune pentru o organizare religioasă. Sufletul acestei mișcări este avocatul și actualul notar public Dr. Aug. Mircea, Român nefricat și bun creștin, care sprijinește acțiunea efectiv, material și moral. Prin diferite colecte și danii, conduse personal, încurând crează mijloacele pentru posibilitatea constituirii în filie.

La străduințele acestui bărbat se obține și aprobarea I. P. S. S. Episcopului D. Valeriu Traian Frențiu pentru constituirea în parohie de sine stătătoare prin care fapt Ex Sa pune bazele unui focar, menit să răspândească în centrul Arded o nouă viață creștinească și românească.

Parocul local din Arded, M. On. C. Darabanth, se simțește fericit, că după o muncă trudnică de mai mulți ani, în anul curent a putut încorona opera binefăcătorilor bisericii rom. din Arded, reușind a cumpăra un intravilan și o clădire aptă pentru capelă în centrul orașelului Arded, care va fi sub acoperiș comun cu casa parochială, în preț de aproape 300.000 Lei.

Prin acest fapt Păr. Darabanth își consideră terminată partea I-a a planului său, ajungând, ca în ziua de 4. Oct. c. să ridice locul de închinare (capela) rom. uniți din Arded, din locul de umilire dela marginea comunei, asigurându-i un loc de cinste la centru, ce cu drept îl merită acest popor și biserica lui după atâta umilire și așa lungi suferințe.

Avem nădejde, că Păr. Darabanth în armonie și bună înțelegere cu sfințicii săi de talia lui Dr. Mircea și Octavian Câmpian, va ști să-și execute și a doua parte și planului său mareț, ridicând adecă în Arded o biserică pompoasă, care să fie forjăreața sufletelor și țării neamului.

Cu Dzeu înainte!

Păr. Petru Jancic.
Ludoveni.

Din activitatea clericilor români din Viena.

Privind titlul de mai sus, sprincenele nimănuî să nu se ridice în semn de întrebare și nici buzele să nu-i schițeze un surâs, căci a aminli pe clericii români gr. cat., alumni ai Institutului „Sf. Barbara”, din Viena, nu ne este decât o pioasă datorință. Activitatea lor modestă, deși n'a fost trâmbițată și insoțită de aprobări sau desaprobări posterioare, totuși prezintă o realitate.

Inițiat în anul 1775 pentru tinerimea gr. cat. din Imperiu, de către Maria Terezia, Institutul „Sf. Barbara” a adăpostit vreme de un secol pe clericii porniți din Ardeal la învățătură. Încă din primii ani ai existenței institutului întâlnim tineri români în el. Așa dieceza de Oradea avea loc pentru 6, iar cea a Făgărașului pentru 9. (P. Tămâian: Istoria Seminarului și a educației clerului diecezei Române Unite de Oradea, 1930).

Nu ne vom opri de data aceasta asupra singuraticelor și anonimelor gesturi de patriotism schițate între zidurile „Sf. Barbara” din cele mai îndepărtate vremuri. Vom înceerca să privim mai de aproape acea manifestare de viață românească nerăscolită, numai începând cu a doua jumătate a secolului trecut.

În această vreme — prin 1853 — în Institut erau 13 clerici români. (Dr. C. Diaconovich: Enciclopedia Română, Tom. I. Sibiu 1898). În amestecul de limbi ce-și încercau rezonanța între cele streine ziduri, limba românească ocupă un loc modest. Totuși, cei cari o vorbeau, păreau cei mai activi dintre alumni, cei mai apropiați de sufletul neamului și cei mai atenți la problemele de refacere privitoare pe români.

Dupăce o afirmare a marilor clerici cercetători ai bibliotecii Vaticanului răsturnă o părere greșită referitor la obârșia neamului, un suflu nou pornise, acumulând forțe, lovind în răuvoitori și ridicând un prestigiu.

Un popor tinăr de origine romană își croia aripi spre a se ridica la locul de cinste ce i se cuvenea. Aveam lipsă de o cultură, de o literatură națională. Bărbați formați pe băncile Apusului munceau din zor în această direcție.

Acea frământare din Principate și din Ardeal nu putea să nu trezească ecou și la Viena. Erau și cei de acolo tineri înflăcărați ca și cei din jurul lui Eliade în urechile cărora suna mereu în semnul măestrului: „scrieși, băieți...!” Și au scris.

În 1853, ca un modest început, clericii români din Viena înfiripară o bibliotecă. Prin donații din partea autorilor și a altor persoane cu mână mai mult sau mai puțin largă, prin economii personale, ajunseră a poseda o bibliotecă constatatoare din mai multe volume. Când în 1873 clericii diecezelor din Ungaria sunt trecuți la Seminarul Central din Budapesta, bi-

blioteca e dusă și ea la Budapesta. Iar dupăce luă ființă Academia Teologică Română Unită din Oradea, o parte din cărți trec în biblioteca „Soc. Sf. Ioan Gură de Aur” a acestei Academii.

Conduși de acelaș zel și sentiment patriotic alumni români dela „Sf. Barbara”, pe lângă un mic cerc de lectură, redactau o revistă „Armonia”, interesantă ca înfățișare și conținut. Revista apărea într'un singur exemplar (fiind scrisă toată cu mâna) odată la săptămână. Colecția ce o avem la îndemnă e din anul 1859 și se află în biblioteca Soc. „Sf. Ioan Gură de Aur” a cărei proprietate este. Asupra ei vom reveni mai la vale.

În 19 Octomvrie 1861 se pune baza unei „Societății bisericești literare” cu statute în toată regula, tipărite în 1865 la Viena și aprobate de Mitropolitul de Alba-Iulia, episcopii de Oradea și Gherla, a căror semnătură o poartă.

Cu îngăduința cișitorilor ne vom opri puțin la aceste statute.

În „Precuvântare” găsim motivele, cari i-a determinat pe cei câțiva tineri români să inițieze o societate literară bisericească. Acolo se spune: „Geniul timpului de față” e mai altfel ca și cel al vremurilor trecute; el trezește pe cei amoriți la viață și pe cei moleșiți la activitate. El arată tuturor popoarelor o jintă, spre care trebuie să tindă din răspuțeri, căci nefăcând-o, ora morții le e aproape.

Poporul român trebuie să fie atent la acea chemare. Timpul nu pretinde ceace ne-ar întrece puterile; e de lipsă o încordare unanimă, spre a ajunge la perfecțiune.

Acest „geniu al timpului” părunse și în inimile clerului român dela Universitatea din Viena. Ca o consecință pun la început, înaintașii, bazele unei biblioteci, iar cei de față unei societăți bisericești literare.

Urmează apoi împășirea Statutelor pe secțiuni și paragrafe. — Înția secțiune se ocupă de scopul societății. Anume:

a) se va jinti la traducerea celor mai alese opere din literatura clasică streină privitor la cultura bisericească și literară;

b) se va încerca editarea de cărți literare originale.

Secțiunea a doua și a treia se ocupă de Patronii, binefăcătorii, membrii și comitetul societății.

Patroni sunt: Mitropolitul de Alba-Iulia, episcopii de Oradea, Gherla și Lugoj; binefăcători, cari sunt impuși la o anumită taxă în beneficiul societății; membrii sunt ordinari, toți clericii români dela Universitatea din Viena și onorari, dintre alte persoane, cari o cer aceasta; comitetul constă din: președinte, secretar, bibliotecar și casier.

Secțiunea a patra se ocupă de ședințe, cari se vor ținea la începutul fiecărei luni; toți membrii trebuie să debuteze.

Secțiunea a cincia se ocupă de bibliotecă și cassă. Pentru bibliotecă se va căuta procurarea, pe lângă operele teologice, produsele literaturii naționale și cele mai de seamă din literatura streină și indiosebi cele privitoare la problemele noastre naționale și cari ar arunca o oarecare lumină asupra vieții noastre morale și sociale.

În caz de desființare a societății cărțile din bibliotecă se vor împărți în două părți egale, trimițându-se o parte Gimnaziului român din Blaj, iar cealaltă celui din Beiuș. Aceasta, când din anumite motive s'ar desființa societatea. Ele se vor restitui, când societatea va trece peste acele împrejurări critice.

În cassă se va păstra averea societății rezultată din colizații, donații, ori alte surse. În caz de desființare a societății, va fi și ea predată sub aceleași condițiuni susmintitelor gimnazii.

Pe ultimile două pagini se află aprobările Mitropolitului de Alba-Iulia și a episcopilor de Oradea și Gherla, cari, prin scrisul lor, incurajează, societatea și aprobă Statutele.

Eugen Micu.

Dascăli din Bihor*)

(Urmare II)

Acesta e profesorul Ladislaus Gedeonus, care cu ocazia unei opere de „cârtire“ apărute la anul 1823 la Halle „tocma când învățam statistica Ungariei — spune Bojinca — și unde era vorba despre Români zicând: că au celălaltă cea cârtire; însă, — cumcă nu cuprinde în sine altă, decât pae și pănu de păianjen, care de vântul cel mai mic se află în nori, și de puterea unei rândunele se despică.“ — Zicând el acestea, înțelepțește arată: că Români sunt adevărați urmași ai Romanilor¹⁹⁾. Iată deci un profesor de academie, care apără continuitatea noastră în Dacia și la această trezire de simpatie pentru Români de bună seamă va fi contribuit în bună parte și colegul său, cu care trăia în bună prietenie, Nicolae Borbola, care fusese în treacăt, un mic interval, și profesor al preparanților români, mai apoi canonic în capitulul unit orădan și care își dădă demisia dela catedra de drept natural și public în urma unor conflicte de natură națională, în anul 1845²⁰⁾.

În timp ce Ion Corneli propaga prin graiu viu și prin scris ideile mântuitoare, menite să trezească mândria națională între ai săi, jertfind totodată din pușinul

*) Conferință ținută în sala festivă a Primăriei din Oradea, cu data de 17 Ianuarie 1931, în cadrele Asociației Profesorilor Secundari.

¹⁹⁾ Damaschin Bojinca: Răspundare desgurzitoare cârtitorului din Halle; Buda 1828. pag. 25.

²⁰⁾ Dr. I. Radu: Istoria Diecezei pag. 211.

²¹⁾ Programul politic al Românilor ungureni din 21 Maiu 1848; în I. Lupaș: Isovoarele istoriei române „Cartea Românească“ 1928, pag. 263-64.

²²⁾ Vezi: Iosif Vulcan: Dimitrie Țichindeal; discurs de recepție la Academia Română și Dr. Iacob Radu: Samuil Vulcan.

pe care-l avea pentru înființarea și înzestrarea școalelor populare, un viitor profesor dela Beiuș pregătea o ediție de popularizare a ideilor lui Petru Maior. În această muncă febrilă pentru luminarea celor de un neam cu dâșii găsi pe dascăli bihoreni zilele pregătitoare ale revoluției din 1848. Corneli era acum bătrân și după o activitate de 56 de ani în slujba școlii se retage lăsând locul altora și în acest an își dădă sufletul în mâinile creatorului.

Doamnelor și Domnilor,

Poporul românesc din Bihor, cu anul revoluției din 1848, asistă la o întreagă tragedie de natură sufletească.

Ideologia culturală românească enunțată până acum a corifeilor latiniști cuprinsese sufletele mai înalte ale neamului și din această regiune, și care se manifestase până acum prin o strânsă solidaritate de acțiune pentru tot blocul românesc din nordul Carpaților. Acum însă era vorba de o acțiune momentană. Să-i vedem pe Români bihoreni, cum acționează în aceste timpuri de cumpănă grea a neamului nostru și să punem o întrebare și aici, un: *de ce?*; ca să putem determina acționarea de după această dată din istoria noastră a profesorilor români de aici.

Pretențiile Românilor din părțile ungurene sunt expuse în actul politic²¹⁾ din 21 Maiu 1848 și se rezumă la următoarele:

În punctele 1, 2 și 3 avem deziderate de ordin bisericesc și cultural, cari privesc școala și biserica română ortodoxă, care împreună cu biserica românească din Banat râvniau la independență față de biserica sârbească a Carlovitului, care exercită asupra Românilor o influență nefastă din punct de vedere a intereselor noastre naționale. — Erau vechile deziderate ale lui Țichindeal și Moise Nicoară, pentru cari acești mari fii ai neamului nostru își cheltuiseră sănătatea, poziția lor socială și averea chivernisită pentru anii bătrânețelor²²⁾.

Cât privește revendicările politice: „După credința ce o avem către frații noștri Unguri, și cu care credință precum tare credem, și din partea lor că vom fi întâmpinați, poștele noastre cele politice în următoarele puncturi le cuprindem:

a) Concetățenii români limba ungurească o cunosco de diplomatică, însă și ei așteaptă aceea, ca întrebuițarea limbei lor naționale neîmpiedecată să se lase în biserici, la învățătura fiilor lor și pretutindenea și în toate trebile nației noastre, cele din lăuntru;

b) Să se ridice lângă ministrul cultelor o secție (clasă) deosebită care să ocârmuiască trebile Românilor, cele bisericesti și școlastice și în care să se așeze numai români adevărați de legea răsăriteană, în care poporul are încrezământ;

c) Să se întoarcă mai mare băgare de seamă

de aici înainte asupra fiilor nației românești, cari până acum nu fără durere se priveau a fi trecuți cu vederea;

d) la regimentele militărești mai de seamă să se așeze (aplice) ofițeri Români.

Cari poște eșite din suflet adevărat grăbind a le așterne înaltului ministerium, care e înconjurat de credință și dragoste, noi în numele nației, care pe noi aicea ne-a trimis cu cucernicie poștim și dorim fericirea patriei noastre și din toată inima și din tot sufletul strigăm: Să trăiască țara, să trăiască craiul, să trăiască libertatea, egalitatea și frățietatea.

Acest act s'a redactat în Pesta, în ședința Românilor din comitatele ungurene și e semnat în 21 Maiu 1848.

Nu-mi permite timpul să comentez prea mult acest act istoric al românilor din părțile noastre, însă trebuie să fixăm două date: în 3/15 Maiu pe câmpia libertății dela Blaj s'a hotărât de către românii din Ardeal prin punctul 1 independența națională și luaseră o anumită poziție față de uniunea Ardealului cu Ungaria, iar de altă parte Românii din Banat în punctul 5) cer naționalitate și pe seama Românilor. Trebuie să amintim că chiar la adunarea din 3/13 Maiu dela Blaj, părțile ungurene avuseră trimișii lor cu rolul de observatori ai evenimentelor istorice ce făureau aici. Cum se explică deci atitudinea Românilor de aici, cari fac cauză comună cu Ungurii și prin aceasta se trădează aderența comună a Românilor de peste munți? Unde sunt consecințele practice, rezultate în urma crezului latinist, care în urma dreptului istoric reclamă dreptul nostru de neam, cu dreptul de-a ne conduce soarta noastră istorică?

Doamnelor și Domnilor,

Bihorul cu părțile ungurene și cu Banatul, în revoluția dela 1848, nu activează în acest sens și acum urmează explicația vechi de ce? Fiindcă deasupra ideologiei culturale și istorice în timpul de față se precipita istoria cu chestiuni din domeniul actualității care reclamau o rezolvare grabnică. Pentru salvarea noastră momentană în aceste părți, se cereau anumite paliative aparținătoare politiceii militante, care folosește orice prilej care-i poate servi spre îmbunătățirea situației și pentru a îndepărta furtuna ce se apropia.

De o parte elanul revoluției ungurești prin desființarea iobăgiei și proclamarea drepturilor cetățenești, iar de altă parte teama de o eventuală răsbunare a insurgenților unguri și chiar de o autonomie transilvăneană propagată de Românii din Ardeal; sunt elementele cari determină pe Românii Ungureni să activeze în revoluția din 1848, așa cum au acționat. De aceea eu consider pe episcopul Vasile Erdeli și pe Emanuil Gojdu ca pe doi luminați politicieni ai Bihorului, cari în acest an 1848 au prevăzut

pericolul cel mare ce ar fi rezultat pentru Românii de aici în urma autonomiei Ardealului. Bihoreanii despărțiți de marea masă românească, chiar scăpați de pericolul sârbesc dela Sud, ar fi căzut ca jertfă sigură până la anul 1918, furiei de maghiarizare. Numai așa se poate explica teoria complexului de naționalități susținută încă și în era absolutismului și până la 1868, de către Emanuil Gojdu. Eră teoretizarea fricei de o eventuală izolare a populației românești bihorene de restul ansamblului etnic și național.

Și revoluția anului 1848 a trecut peste capul Românilor de aci ca un vis urit, dar în decursul ei au avut ocazia să se întâlnească în dieta dela Dobrișin cu luminatul și misticul Bălcescu și cu gazetarul Boliac, aderenți în acest timp ai acelzași politici de înfrățire română-maghiară în luptă contra pericolului slav.

Dar ideologia marelui Bălcescu mai avea și alt aspect; aceasta era să fie după desbinarea momentană pentru a face față marelui cataclism social și național, înfrățirea tuturor Românilor legați de marele interes comun al salvării naționale, activând de astă dată pentru o unitate culturală, din care avea să rezulte unitatea etnică de astăzi.

Era ideea dacoromană de care s'au temut atât de mult stăpânitorii de ieri care se translata încă dela început sub formă culturală aici în părțile noastre; redând curaj nou pentru luptă și posibilități largi de înfrățire viitoare între Români. Curajul nu lipsea acestor regiuni, mai ales că după sufocarea revoluției ungurești și după era absolutistă, pentru Românii din Transilvania rezulță în câțiva ani o viață politică cu dietă transilvăneană în limba națională. N'aș putea mai bine ilustra aceste timpuri de cât citându-vă câteva frase expresive cari se referă la aceste timpuri, din istoricul sbuciumărilor ardelene a „părintelui ziaristiceii” G. Bari: „Această dietă 1863—64 este după credința noastră epocală din toate punctele de vedere pentru popoarele Transilvaniei și mai vârtos pentru poporul român, care în această țară după sute de ani întră mai întâi acuma în viața politică, nu prin mijlocirea unei aristocrații feudale care pentru dânsul dispăruse sau degenerase cu totul, ci deadreptul prin reprezentanții săi și nu numai prin deputați aleși bine de către o castă privilegiată sau de vr'o fracțiune politică de intriganți. În această dietă se văzû mai întâi limba noastră pusă alături de limbile celorlalte popoare privilegiate; ea se auzi răsunând în debaterile publice și înălțată la rang de limbă parlamentară; ea a figurat doi ani în potrocoale și în toate actele dietali; acum ca niciodată ajunse națiunea română să se bucure de subscrieri curat române, puse pe actele românești de către monarhul nostru Francisc Iosif cu mâna sa proprie, și mie unuia îmi venise scenă neașteptată, atunci când condus de către consilierul Dimitrie Moldovan, în

Iunie 1863 la cancelarul comite Fr. Nádasy, acesta îmi arată vr'o trei subscrieri românești ale Maiestății sale, așa cum scrie monarhul nostru frumos „Franciscu Iosifu”; iar apoi cancelarul observă zicând: Până la bătrânilele în care mă vezi multe am ajuns și am pașit aceasta una însă să văd pe Maiestatea sa subscriind românește nu așa fi crezut.

Și dela acest elan sufletelesc un era decât un pas ca să treacă și la noi și dacă românismul a fost temperat întru câtva în Transilvania, prin desiluziile suferite în 1867, prin pactul dualismului, Românii din Bihor prin viziunea lor mai realistă, a momentelor prin care trecea problema românească, întrau în parlamentul de pe malurile Dunării cu multe speranțe pentru viitor, pentru cari sunt capabili de o luptă dâră. ²⁵⁾ Și nu trebuie să uităm pentru aceste timpuri un fapt important, că în anul 1854 se deschide granița monarhiei austriace, pentru cartea românească din Principate, care fusese închisă până acum, încă din zilele împărătesei Maria Terezia. ²⁶⁾ Aici va intra deci de-acum încolo, cuvintele naționalismului răzimat pe tradițiile trecutului, a liberalului Kogălniceanu, liberalismul fanatic a lui C. A. Rosetti, balada istorică a lui Bolintineanu, poezia românească a lui Alexandri și toate ideile răsărite din svârcolirile unui neam conștiu, care doria să se înfrățescă, cari se desbăteau în presa românească dunareană. Ideile aceste erau înregistrate în mod fidel zi de zi de către revista fânărului Iosif Vulcan „Familia” românească din Pesta, care familiariza cu aceste idei și pe Românii dela noi. Prin carte, presă și călătorii la București, ideile noi erau sorbite de înaintașii noștri, în cât nu e de mirare că Ungurii ne acuzau de o năzuință pentru o daco-românie. ²⁷⁾ Și spiritul acesta dacoromân de năzuință fermă pentru o unitate sufletească desăvârșită, care să pătrundă până în păturile adânci populare crește zi de zi în această regiune a noastră până la 1878, până la războiul Românilor dunăreni pentru independența lor politică de sub jugul turcesc. Aici e punctul culminant măcar la suprafață, iar de aici încolo propaganda aceasta pentru daco-romanism începe să dea în declin. De ce?; o să vedem ceva mai târziu după această introducere, cam lungă dar în orice caz trebuincioasă pentru noua epocă pe care o deschidem și rămâne să ne întoarcem la subiectul nostru la școala românească, care după criteriul nostru pentru a fi utilă idealului nostru național trebuie să fie de astădată dacoromană.

²⁴⁾ G. Bariș: Părți alese din Istoria Transilvaniei; Sibiu 1891, Vol. III. p. 190—191.

²⁵⁾ Vezi Dr. Const Pavel: Alexandru Roman Discurs comemorativ Beiuș, Pag. 27—30.

²⁶⁾ G. Bariș op. cit.

²⁷⁾ Dr. Const Pavel op. cit. pag. 47.

²⁸⁾ A. Archiva șc. norm. gr. cat. rom. și Dr. Iacob Radu Episcopul Vasile Erdeli Oradea 1928. pag. 20.

²⁹⁾ Familia 1867 Aprilie 28 N. 16 pag. 185.

Doamnelor și Domnilor,

Pentru manifestările sufletului românesc prin profesorii români în aceste timpuri așa putea aduce multe exemplificări însă limbul mă face ca să mă restrâng numai la partu dintre dânșii. Unul dintre ei, călit în școala veche a lui Comeli și urmaș al său ca profesor a preparanzilor români din Oradea, mai apoi director la această școală și rector a seminarului unit din Oradea; harnicul om de școală și sprijinitor dezinteresat a tuturor manifestațiilor românești din aceste regiuni. Acesta e canonicul Ioan Pop. Doi, dintre aceștia sunt profesori de limba română dela archigimnaziul din Oradea; Alexandru Roman și urmașul său Justin Papiu; iar al patrulea un modest cleric absolvent al diecezei unite și profesor la Șc. Normală română din localitate: Dimitrie Sfura din Vezendiu.

Activitatea acestora e așa de strâns împletită și prezintă atâta continuitate încât nu putem vorbi de unul fără să amințim pe celălalt; deci singura deslegare posibilă e să urmărim lucrurile în mod cronologic, ca să nu fim siliți a repeta lucruri deja enunțate.

Întâiul de care ne vom ocupa este Ioan Pop, care la anul 1848, la intervenția episcopului, în urma decretului regesc din 29 Decembrie 1844 ocupă o catedră din cele două dela școala normală reorganizată ²⁸⁾. Acesta e profesor în anii de furtună 1848—49 și e interesant pentru viața sa sufletească din aceste timpuri, o adresă prin care comunică episcopului reflexii plângătoare relativ la zodia rea în care își începuse învățământul. Om din școala veche de trezire a sentimentului nostru național prin descența romană, văzând în stăpânitorii noștri de ieri niște uzurpatori a drepturilor noastre milenare, el nu se poate împăca cu întorsătura nouă în atitudinea politică a Românilor din aceste regiuni. Ele nu se potriveau principiilor pe care el le sorbise în anii de școală din cărți și din discuțiile zilnice; era însă prea tânăr și fără putere ca să îndrepte evenimentele în sensul dorit de dânsul își înecă deci amărăciunile în gândul că și'n aceste timpuri de grea cumpănă va face școală — școala idealului nostru național, pentru fiii neamului nostru; viitori semănători de ideale, în sânul poporului românesc din aceste părți. Și de aceia în acești ani ai revoluției din 1848, pe când viforul băntuia pe afară și care resfirase pe Români în mai multe tabere, profesorul latinist, care-și răzima ideologia pe solidaritatea blocului românesc de pe ambele culmi ale Carpaților, nu înțelege oportunismul politic atât de necesar în aceste timpuri și atunci se refugiază în școală și „pe când toate școlăle se închiseră, țină cu câțiva preparanzi prelegeri ordinare” ²⁹⁾ ne spune despre dânsul biograful său din bătrâna „Familie” Orădană.

Revoluția trecuse ca un vis urit peste activitatea zelosului dascăl și după anii de furtună Românii începură să se întâlnească din nou pe acelaș teren de activitate, pentru deslegarea acelorași probleme co-

mune. Sufletul său începù să se desmorțiască și cu energia unui începător prinse să refacă ceia ce stricaseră timpurile turburi. Pe planul întâi al activității va ajunge mai ales după anul 1858, când e numit canonic și rector al seminarului, încredințându-i-se și direcția școalei preparandiale.

În această muncă de refacere îl găsește un fruntaș transilvănean, în trecerea sa dela Buda către Brașov, pela anul 1858, care-și publică înpresiiile culese de aici, în „Gazeta Transilvaniei” dela Brașov.

Acesta văzù la Oradea „la institutorii și educatorii poporului un zel și un devotament par escelence pentru cultivarea lui, o neadormită grijă și pricepere pentru înaintarea tinerimii în științe, în virtute și dragoste în cultivarea limbii și alipirea călduroasă către aceea”³⁰⁾

„În institutul pedagogic seminarial de studenți (nu de teologi), carele în anii din urmă începe și nutrește 75 tineri, de sub un rector ca născut pentru acel post, mai de curând se reedifică prefăcându-se într’un edificiu mare, ce seamănă întru câtva cu școalele din Brașov”³¹⁾.

În acest seminar există încă de pela 1844 un cor românesc al studenților români și plin de orgoliu accentuiază un informator al „Familiei” de pe la 1869 că „Aice s’a făcut întâiul început — după știrea noastră — cântul coral românesc;” cântându-se melodii de Randhartiger, Preyer și alții :³²⁾.

Întâlnim prin urmare o mână de tineri înglobați într’un institut, cu un conducător par’că „anume făcut pentru acest post” și unde se întâlnește sinceritatea sufletească și avântul anilor tinereței, câte minuni nu poți face cu acestea. Acestor calități le trebuia însă un conducător înzestrat cu directive cari să fie în concordanță cu aspirațiile timpului, iar acesta nu putea fi Ioan Pop. Om din școala veche, nu se mai mișca cu atâta siguranță în mijlocul problemelor românești ce le puneau anii de după revoluția din 1848. De aici încolo va patrona numai și prin căldura sa sufletească de moșneag cu lacrimi în ochi, va încuraja pașii generațiilor cari îl întrecuseră.

Conducătorul trebuia să vină din altă parte. La intervențiile românilor din Ardeal și cu deosebire, prin insistențele episcopului orăden Vasile Erdeli, pe lângă școalele secundare ungurești se înființează câte o catedră de limba și literatura românească. La Oradea avem această catedră pe lângă arhighimnazialul catolic din loc încă din anul 1850 și episcopul ține să se numească de profesor aici, un om cu o cultură vastă și o personalitate militantă în cadrul problemelor românești³³⁾.

³⁰⁾ Gazeta de Transilvania 1858 Nr. 68 p. 278.

³¹⁾ Idem p. 278.

³²⁾ Familia 1869 p. 539.

³³⁾ Const. Pavel : Alexandru Roman, „Doina”, Beiuș 1927. Pentru data începuturilor catedrei rom. dela archigimnazial din Oradea vezi „Nagyvárad tanintézekre vonatkozó történelmi adatok”. Nagyvárad, 1867.

Acesta e profesorul Alexandru Roman; chemat aici de episcopul Erdeli dela liceul din Beiuș. În jurul acestui bărbat energic cu caracter distins și directivator priceput, aveau să se grupeze tinerii „veniți dela trudele rurale să admire pe Cipariu cum desgroapă și deslușește dulcea noastră limbă românească”³⁴⁾.

Acesta avea să încâlzească tinerile odrasle în vederea ideilor noi, și de aceia încă din anul 1852 grupează într’o asociație literară în cunoscuta „Societate de Lectură a junimei române dela Academia de drepturi și archigimnazialul din Oradea Mare”.

Înainte însă de a pași mai departe cu expunerea noastră, țin să precizez un lucru. Principatele Române în acest timp, începură să se grupeze din punct de vedere ideologic cultural, tot mai mult și mai mult în jurul stindarului lui Kogălniceanu și amicilor săi literari. Programul culturali enunțat în mod treptat prin „Dacia literară 1840, Propășirea 1844, România Literară 1855 și mai ales activitatea de poet a lui Alexandri și colecția sa de poezii populare dela 1852 câștigase sufletele pentru cultura românească unitară, în afară de granițe politice, având cu substrat graiul nostru popular. Credința aceasta cuprinsese și pe Românii de dincoace de Carpați, însă cu unele restricții. Solidaritatea aceasta culturală în Ardeal, în locul graiului popular, înțelegea să se razime încă pe descendența noastră comună de neam roman și în acest sens începură învățații transilvăneni să ne îndrepte limba, iar pe teren istoric în locul faptelor lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul enunțate atât de strălucit de Kogălniceanu în discursul său dela 1843, ardelelenii înțelegeau să se adăpostească încă sub flamurile împăratului din Roma imperială. Eră un adăpost mai sigur pentru moment. În cadrul acestei ideologii va directiva Alexandru Roman societatea sa și în acest cadru a rămas până la sfârșit. Așa nu e de mirare, că în virtutea solidarității noastre daco-romane societatea de lectură din Oradea se interesează în mod intens de mișcarea culturală a fraților de dincolo de Carpați, până în în depărtata Basarabie a lui Stamatiiar, în domeniul istoric își întoarce foarte des privirea spre Roma strămoșească și numai mai târziu, după un deceniu, începură rând pe rând, tot mai des, să cânte faptele voevozilor noștri sub influința lui Bolintineanu și Alecsandri.

Am făcut această precizare dela început pentru a putea explica anumite fenomene de după 1878 și după acestea vom urmări faptele mai departe.

Alexandru Roman eră un suflet care știa să încâlzească. În jurul lui se grupară tinerii și din avântul lor directivat se născu în Oradea o grupare solidară și conștientă a Românilor în mijlocul căreia radia ca o stea călăuzitoare Societatea. În cel dintâi an de activitate ea dădu în 22 Maiu în sala cea mare a seminarului românesc din Oradea cea dintâi șezătoare literară românească din Ungaria proprie, aranjată de tinerimea dela școalele ungurești de aici³⁵⁾. (Va urma).

CRONICI

— **Notă.** Din cauza apariției întârziate din motive tehnice a acestui număr, traducerea scrisoarei despre ziua misiunilor s'a omis.

— **Desvălirea statuei „Hristos Rege” pe Corcovado.** În Rio de Janeiro au avut loc în 12 c. mari serbări cu ocazia desvălirii statuei Hristos Rege, înaltă de 33 metri, de pe muntele Corcovado; e opera sculptorului Landovsky. Monumentul va fi luminat noaptea pentru a servi și de orientare navelor de pe Oceanul Atlantic. La serbări au luat parte aproape toți episcopii din Brazilia. Legatul Pontificiu, a fost S. E. Cardinalul Sebastian Leme de Silveira Cintra, Arhiepiscop de Rio de Janeiro. Guvernul republicii încă a fost reprezentat la acestea serbări religioase și naționale.

— **Opera misiunilor în Italia.** Se știe ce mișcare impunătoare a fost în ziua de 18 cor. pentru a colecta pentru misiunile catolice din lume. Rezultatul acestor colecte se va cunoaște abia în 2—3 săptămâni. Sunt interesante însă constatările ce le face „Oss Romano” (No. din 4 Oct.) despre rezultatul colecției în Italia anul trecut. — În Italia s'au adunat anul trecut 7.274.068.84 Lire pentru misiuni, fiind Italia a treia în lume și a doua în Europa. Totuș „Oss. Rom.” repartizând suma pe 42 mil. Italiani constată că vine pe persoană minuscula sumă de 17 centesimi, atunci când în Italia în acelaș an s'a fumat tutun în valoare de 3 miliarde 374 milioane 660 mii Lire it., va să zică o persoană a fumat de 80 Lire. — Și totuș Italia e o țară nobilă, care jertfește mult pentru misiuni. — Noi cum stăm? Cât dăm anual pentru lășirea împărăției lui Dumnezeu pe pământ?

— **Societatea de lectură „Sf. Ioan Gură de Aur”,** a studenților dela Academia Teologică Română Unită din Oradea, în ședința de reconstituire finută în ziua de 3 Oct. a. c., pentru anul școlar 1931—32 și-a ales următorul comitet de conducere: *Președinte:* d. Gheorghe Mureșanu an IV; *vice-președinte:* d. Gheorghe Erdei an III; *notar I:* d. Ioan Moisa an III; *notar II:* d. Andreiu Blaga an II; *secretar de coresp.:* d. Gheorghe Margițaș an IV; *casier:* d. Iosif Neda an IV; *bibliotecari:* d.d. E. Potoran an II, C. Seucan an II și T. Domșa an I; *arhivar:* d. Emilian Bandiciu an III; *controlori:* d.d. I. Stanciu an IV, și E. Pantea an. III; *dirig. de cor:* d. E. Potoran an II; *comisia I literară:* Președ. d. E. Fürtös an IV; *Membri:* d.d. C. Manu an III; V. Fernea an II și I. Hirje an I; *comisia II lit.:* Președ. d. I. Tămăian an III; *Membri:* d.d. L. Silaghi an III, P. Bontea an II și I. Crețiu an I.

— **Misiunile catolice în Manciuria.** Recentul conflict chinez-japonez a făcut să se vorbească mult despre Manciuria. Nu va fi fără interes o statistică de-

spre catolicii și misiunile de acolo. — Manciuria e de mult timp locul de activitate al misiunilor catolice. Personalul misiunilor, preoți, frați, maici, e de 380, dintre cari 175 străini, 108 băștinași. Congregația Misionarilor pentru străinătate din Paris a fost cea dintâi care-a vestit cuvântul Domnului în așele părți. Reședințe episcopale sunt în orașele Mukden și Kiruis, cu 22 de misionari catolici. Călugării benedictini din misiunile din Ilau și Yenlei, aproape de Srepinkai, alta misiune e la Tsitsikar. În districtul Fusbun, unde se face războiul actual, sunt misionarii americani din Maryknoll. Numărul aproximativ al catolicilor în Manciuria e 75.000.

— **Acțiunea catolică în Brno.** — Brno va sărbători cu multă solemnitate aniversarea Conciliului efesin și aranjază un ciclu de conferințe pentru cultura religioasă cu următorul program: Adevărata religie trebuie să fie supranaturală; Religia catolică și lumea și viața; Religia catolică și morala; Religia catolică și naționalismul; Religia catolică și chestiunea socială; Roma și națiunea cehoslovacă; Roma și arta. — Asemenea congrese au ținut și catolicii din Franța la Aurillac și Tulle.

— **Viața Sf.-lui Ioan Gură de Aur,** de Rvs canonic Petru Tămăianu, 16°—64, edit. Soc. Sf. Ioan G. de A. — 10 Lei. — Este numărul 1 din „Viațile Sfinților” anunțată de numită Societate. — O viață scrisă cu mult dramatism și multă pricepere de Rvs; canonic și cu prețioase aplicări practice pentru oricine. O recomandăm cu toată căldura, căci suntem siguri că va produce efect bun în cine o va citi.

— **Paraclisul pe note, în întregime, cu toate cele ale preotului și cantorului, costă Lei 10.** La comenzi mai mari se dă rabat. Foarte potrivit pentru unificarea Paraclisului pe întreaga dieceză.

HÖNIG FRIDERIC

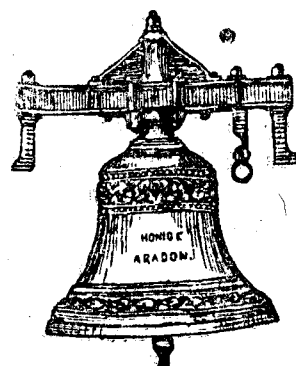
ARAD, SRTADA BARIȚIU 10—21.

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

La comandă fabrică clopote de orice mărime din cel mai curat bronz pentru clopote pe lângă garanția mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și scaune de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopote. — Condițiuni avantajoase de plată.

Fondată
la anul 1840

Catalogul

cărților scartate și al duplicatelor din bibliotecă diecezană greco-catolică — Oradea.

(Continuare II).

Oferim aceste cărți în schimb bibliotecilor din țară, ori, și spre vânzare, particularilor.

612. Stancsics Michael: Ungarische Sprachlehre I. 1 tom, Pressburg 1848, Gramatică germ.-magh. nelegată.
615. —: Ungarische Sprachlehre für lat. Schule, 1 tom, Ofen 1817. Gramatică magh.-germ. nelegată
621. Volkmar Reinhard: Geständnisse über seine Predigten, 1 tom, Sulzbach, Sfaturi refer. la predicare, nelegat.
625. Jais, Egidius: Predigten, 1 tom, Salzburg 1825. Nelegat
630. Kosztolány, Sándor: Vasárnapi beszédek, 1 tom, Pozsony 1794. v. no. 631 (122).
677. Pisko, Fr.: Physik für Realschulen, 1 tom, Brunn 1869 Manual.
687. Gellert, C. F.: Vermischte Schriften. 1 tom, Leipzig 1756. Poezii și proză în l. germană, 8° legate.
694. —: Áhitatosság órái, I rész, 1 tom, Budán, 1828 Meditații în ungurește, vechi. 8°—578.
- 719 Schenkel, Mauri: Institutiones Juris Ecclesiastici, partea II, 1 tom, Landshut 1823. Manual.
731. Szilasi János: A nevelés tudománya, I. kötet, 1 tom, Budán, 1827. Manual de pedagogie. 8°—366.
732. Khünl, Jacob Rudolph: Fastenpredigten, 1 tom, Wien, 1824. Predici nemțești 8°—199.
734. Natter, I. I.: Neue Predigten, 1 tom, Prag 1892. Predici nemțești. 8°—250.
- 735—739 Hunyadi—Dobos János: Ötvenkét közönséges prédikációk, 5 tomuri, Vátzon 1802. Predici vechi maghiare. Cu ortografie veche. 8°—608+538+647+452.
740. Hunyadi Ferenc, debreceni prédikátor: Tizenkét Predikáció, 1 tom, Diószegen 1795. Predici vechi protestante. 8°—366.
- 741—743. Hermolaus, magyar bécsi egyháztanító: Egyházi beszédek, 3 tomuri, Pozsonyban 1791—1792. Predici vechi ungurești. 8°—486+519+509.
771. Rupp János: Beszéd, a m. k. tud. egyetem százados ünnepén, 1 tom, Budán 1871. 8° mare—220.
772. Mecenseffi Emil: Az osztrák-magyar bank szabadelmának értéke és ára, 1 tom, Bécs 1894. Broșură. 8°—67.
857. A közönséges históriának rövid summája — német nyelvből fordítatott, 1 tom, Cluj 1777. Manual de ist. universală 16°—220.
834. Taffel—Ossiander—Schwab: Griechische Prosaiker — Xenophon's Werke, 1 tom, Stuttgart 1843. Mancă, a lui Ioan Oltean 32°—431—504.
859. Die bestrafte Eitelkeit—Lustspiel, 1 tom, 1783. 32° 48. Comedie.
861. Mutschelle, Sebastian: Unterredung eines Vaters mit s. Sohne, 1 tom, München 1808. Sfaturi pedagogice. 16°—234.
862. Mutschelle, Sebastian: Unterredung eines Vaters mit s. Sohne, 1 tom, München 1791. Convorbiri în dialog dp D-zeu etc. 16°—107.
864. Gartner, Franz: Anleitung nach dem Laute der Buchstaben zu lesen, 1 tom, Wien 1854. Abecedar. 8° mic—82.
865. Természettörténet, gymn. felsőbb oszt. használatára, 1 tom, Budán 1850. Manual de ist. nat.
866. Cannabich, G. Ch.: Lehrbuch der christlichen Religion für Bürger- und Landschulen, 1 tom, Leipzig 1801. Manual de religie. 16°—176
871. Catalogul cărților din edit. Tr. Wappler, 1 tom, Wien 1788. 8°—783.
872. Reineck, Chr.: Novum Test. Graece, 1 tom, Lipsca 1783.
873. Schoettgenius, Chr.: Novum Test. Graece, 1 tom, Vratislaviae 1795.
875. Schlag G.: Polnische Sprachlehre, 1 tom, Breslau 1768. Gram. polonă în nemțește.
876. Kleinmann, Karl: Religionsvorträge (ev. ref), 1 tom, Wien 1802. Cursuri de religie protestantă ținute în Viena.
880. Muzelli Frid: Introd. în linguam Lat, 1 tom, Berolini 1774. Gramatică latină.
884. Hepp: Keresztényegyháztörténet népiskolák számára, 1 tom, Pest 1847. Manual de ist. bis. pentru școli primare.
887. Döderlein. I. Ch.: Salomons Prediger und Hohelied, 1 tom, Jena 1792. Trad. în limba germană a cărții Ințel. Solom, și Cânt. Cântărilor.
- 892, 893. 894. Blumauer: Atöltötötett Aeneise, 3 tomuri Paris 1832. Eneida ungurește în versuri.
895. Pratel: Principia Linguae Gallicae, 1 tom, Coloniae Agripp 1743. Manual de gramatică franceză.
904. Roys Fr.: Ethica naturalis, 1 tom, Viennae 1755. Manual de școală.
907. Foebeo, Ant. Fr. S. I: Instit. Juris Canonici. 1 tom. Venetiis 1735. Manual de drept can. 16°—450.
- 908, 910. Stöcke, Anton: Kurze Predigten, 2 tomuri, Wien 1799. 16°, I—275; II—277.
- 915, 916, 917. Rabeners, G. W.: Satiren, 3 tomuri, Wien 1768.
- 929, 919. Brentano, Domin'c: Bibl. Predigten, 2 tomuri, Wien 1768.
921. Dr. Kappler, Lorenz: Kurze Volks-predigten, 1 tom, Prag 1823
926. Mitterpacher, Ludovicus: Elementa Rei Rusticae in Hungaria pars I. 1 tom, Budae 1777. Manual latin de agricultură.
928. Curcelaei, Stephanus: Novum Testam. editio Milliana, 1 tom, Amsterdam 1711.
932. Herman, Augustin: Series religionis verae, 1 tom, Tyrnaviae 1745. Teză publică de doctorat. 16°—140.
944. Cicero, Epistolae familiares. Manual, fără editură.
945. Gramatică latină. Fără autor și editor, mancă.
947. Ascultarea Sfintei Liturgii (în nemțește), 1 tom, Viena 1736. 32°.
- Jais Karl: Predigten, 1 tom, München 1805.
968. Meldinger: Praktische italienische Grammatik, 1 tom Leipzig 1821.
971. Magyar Gramatika magyar nemzetiszkolák számára, 1 tom, Budán 1821.
980. Hoffmann I. S.: Unterricht von natürlichen Dingen für die Jungen, 1 tom, Halle 1948. Lecturi folositoare despre natură și D-zeu.
982. Bode, Wilhelm: Grundriss der ländlichen Baukunst, 1 tom, Breslau 1804. 8° mic—240 legat în p.
996. Sammlung auserlesener Predigten, 1 tom, Praga 1781.
997. Cornold, S. I.: Sententia S. Thomae de Imm. Conc. B. M. V. 1 tom, Parmae 1863.
999. Schlör, Alois: Der Kleriker in der Eisanakkt, 1 tom, Gratz 1844. Meditații germane.
1001. Bossuet, I. B.: Sammlung einiger Trauerreden, 1 tom, Leipzig 1764.
1008. Des okonomische Kücheagasten, 1 tom, Leipzig 1793. 8°—168.
1024. Weber, Joseph: Verwahrungsmittel gegen die Gewitter, 1 tom, Salzburg 1784. Cum să ne apărăm în contra furtunilor.
1025. Neveléstudomány a mester-képzőintézetek számára, 1 tom, Buda 1844.
1028. Szaniszló, Fr.: Doctrina relig. christ-cath. in usum acad. juvent., 1 tom, Peșta 1832.

1029. Vári, Francisc: *Carmina Varia*, 1 tom, S. patak 1814.
1030. Szaniszló, Fr.: *Doctrina relig. christ. cath.*, tomus II, 1 tom, Budae 1849.
- 1051, 1052. Zerrenner, Heinrich Gottlieb: *Volksbuch für fasslicher Unterricht*, 2 tomuri, Frankfurt 1792. O carte pentru instr. poporului.
1055. L'ange conducteur dans les exercices de piété, 1 tom, Viena.
1066. Gaspar, Johann: *Predigten, Homilien und Reden*, Velthusen, tomul II. 1 tom, Lipsca 1783. Carte de predici.
1068. *Elementa jurisprudentiae Hungaricae*, 1 tom, Casovia, 1800. *Trat. despre isv. dreptului ung.* Carte de drept civil.
1070. Noailles Cardinal: *Heilige Tagesordnung des katholischen Christen*, 1 tom, Brünn 1786. Carte de rugăciuni.
1071. *Des heutigen Briefstellers*, tom II, 1 tom. Manual de corespondență.
1072. Villaune: *Praktisches Handbuch in Bürger und Land-Schulen* tom II, 1 tom, Frankfurt 1787. (Șc. norm.)
- 1076, 1080. Takáts, Ádám: *Halotti huszonöt Prédikációk*, 2 volume, 1 și 3, 1 tom, Pozsony 1795. Predici.
1081. *Manuale concionatorum exhibens quinquaginta alucaria*, 1 tom, Ratisbonae 1739.
1087. Zshovics Ferenc: *Officium divinum*, kalauz, tom II, 1 tom, Pesta 1865
1089. Osiander Ch. R. v.: *Römische Prosaiker* tom II, 1 tom, Stuttgart 1859. Trad. cărților lui Tacitus. 1-10.
1093. Seiler György: *A keresztyén vallásnak rövid védelmezése*, tom II, 1 tom, Dobrițin 1799.
1098. Wárdi Isidoro: *Il Segretario principiante ed istruttonele lettere moderne*, tom II, 1 tom, Veneția 1774. Manual de coresp.
1142. Bourdaloue, L.: *Predicatiók*, în ung. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, X, 9 tomuri, Pesta 1814-15. *Predicile lui Bourdaloue în ung.*
1143. Tschupick, Johann Nepomuk: *Kanzelreden* tom III, IV, V, VI, X, XI, 6 tomuri, Augsburg 1789. Predici nemțești.
1157. Eckertshausen, Hofrat von: *Die zehn Gebote Gottes in sittlichen Erzählungen*, 1 tom, Augsburg 1893. *Lecturi morale*. 16°-284.
1158. Magyi, Staatsrath von: *Nëuester Katechismus des Feldbaues*, 1 tom, München 1828. Pentru agricultori. 16°-372
- 1163-1168. Berger, L. B.: *Libanon — Eine Sammlung von relig. hist. archeol. Aufsätze*, 6 tomuri, Wien 1827. 1-6 Theil. Istoriisiri, poezii și studii dp. sf. pământ.
1169. *Vollständige Anweisung für Kutscher*, 1 tom, Leipzig 1793. Instrucțiuni pentru vizitii (Alui S. Vulcan.)
1170. Leiter, Peter Paul: *Das Vaterunser in 8 Kanzelreden*, 1 tom, Grätz 1827. 8 predici dp Tatăl n. 16°-109.
1173. Eckertshausen, Hofrat von: *Klugheit vereint mit der Tugend, Politik und Weisheit*, 1 tom, Wien 1790. Gândiri și meditații. 16°-410.
1174. Stapf, Franz: *Handbuch zum neuen Katechismus der Dloez*. Bamberg, 1 tom, Praga 1825. Manual german pentru catecheți. 16°-396.
1175. Görök, Damaszenus: *Vasárnapis és ünnepi prédikációk*, 1 tom, Eger 1802.
1177. Dvorzsák, János: *Idézetek tára 1-12 füzet*, 1 tom, B-pest 1883. Nelegat, necomplet.
1182. — *Egészségtan*, 1 tom, — Manual de igienă practică, 16°-138.
1180. Kiki, Anton: *Erzählungen für fleissige und gesittete Kinder*, 1 tom, Wien 1815. *Povestiri morale* 16°-.
1190. Hohenlohe, Alexander Fürst von: *Erinnerungen für Seelsorger am Krankenbette*. 1 tom, Wien 1841. *Regule pentru vizitarea bolnavilor* 16°-125,
1191. P. P. I.: *Magyar mezei és házi gazdaságnak Kalendáriuma*, 1 tom, Pesten 1796. *Calendar cu instrucțiuni practice pt. plugari*. 16°-280.
1192. Macé, Jean: *Histoire d'une bouchée de pain*, 1 tom, Paris — *Epistole către o fetiță dp viața omului și animalelor*, 18°-348.
1103. — *Formeln der reinen und angewandten Mathematik, Fizik und Chemie*, 1 tom, Pest. 1853. *Formule de mat. fiz. și chimie*. 16°-306 releg.
1198. Seneca, N. N.: *Erkölcsi leckék (după Seneca)*, 1 tom Pozsony 1834. *Lecturi morale folositoare*, 16°-96.
1201. *A keresztyén katolika anyaszentegyház szertartása és szokásai rövidesen megmagyarázva*, 1 tom Veszprém 1851. Pentru elevi din dieceza de Veszprém. 16°-112.
1202. *Lieder der Liebe, der Freude und des Vergnügens*, 1 tom, Pest 1815. *Poezii erotice*.
1215. I. B. M. — Sz. I. O. D.: *Kertészkönyv*, 1 tom, Kassa 1824. *Manual de grădinarit*. 8°-309.
1216. *Faciliora physicae elementa in usum gymnasiorum*, 1 tom, Budae 1778. *Manual mic de fizică latin*. 16°-92.
1219. Márton István: *Keresztyén Morális, kis Katechizmus, Helvetica hitvallás*, 1 tom, Béts 1817. *Catechism de confes. elve-tică*. 8°-120.
1223. Gedeon Ferenc: *Az élet iránya az elmélet és tapasztalat adatából összeállítva*, 1 tom, Nagyvárad 1875.
1225. Campe, I. H.: *Klugheitslehren für Jünglinge*, 1 tom, Frankfurt 1797. *Lecturi, nelegată*. 16°-148.
1226. Heinrich Reg: *Gerundsätze der Erziehung*, 1 tom, Hamburg 1845. 16°-231, nelegat.
1227. Dertschik, Joh. Nepom.: *Sermo anniversarius ad bis-seculare univ. Pest. natal.*, 1 tom, Budae 1836. *Cuvântare la bicentenarul Univ. din B-pesta*.
1228. Nedvitch Károly: *Műszaki vegytannak alapismerete*. 1 tom, Pesten 1844. *Cunoștințe elem. de chimie*. 8°-80,
1230. Schultz Dr. Ferdinand: *Lateinische Sprachlehre*, 1 tom, Paderborn 1862. 8°-692, legată.
1231. Rusek, József: *A filozófiának előjáró értekezései*, 1 tom, Veszprém 1812. *Introducere în filosofie*. 8°-376.
- 1232, 1233. Hermes I. A.: *Handbuch der Religion I-II Band*, 2 tomuri, Frankfurt 1781. *Meditații protestante*. 16°-950+882.
1235. *Erkölcsi oktatások a fenyítőházakban raboskodóknak*, 1 tom, 1810. *Exhortații pentru încarceraii*. 16°.
1235. Lavaine volt protestáns prédikátornak levele, 1 tom, 1827. *Răspuns polemic*.
1235. Zimmermann Károly: *Papihivatal egy elmélkedésben*, 1 tom, Debrecen 1837. *Meditație dp. chemarea preotească*.
1235. Fogarasi János: *Halotti beszéd Babb János balázsfalvi püspök fölött*, 1 tom, Kolozsvár 1831. *Vorbirea ep-lui din Ardeal la moartea lui Bobb*.
1236. Natalis Alexander: *Institutio Concionatorum*, 1 tom, Augustae Vindelic, 1763. *Manual de retorică bis*.
1239. *Lectioes in usum cleri*, 1 tom, Viennae 1817. *Lecturi ppii*.
- 1240-1245. Takáts, Ádám: *25 halotti prédikációk*, vol. I - II - III - IV - V - VI, 6 tomuri, Pozsony 1792. *Din bibl. lui Corneli*. 8°-272.
1248. *Predigtentwürfe*, 1, 2, 3, 1 tom, Wien 1835. *Șiște de predici*. 8°-335.
- 1249-1242. *Auslegung der christlichen Lehre (aus fransös. übersezt)*, 4 tomuri, Wien 1781. *Din bibl. lui Corneli*. 8°-780
1262. Jámor Pál: *Egyházi beszédek*, 1 tom, Szabadka 1862. *Nelegat*, 8°-189.

(Va urma).